

EXCLUDERI DIN PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN ÎN ANUL 1952. CAZUL COMITETULUI RAIONAL ORADEA

Ion ZAINEA*

EXCLUSIONS FROM THE ROMANIAN LABOUR PARTY IN THE YEAR 1952. THE CASE OF ORADEA RAIONAL COMMITTEE

Abstract

The purging campaign from the year 1952, unfolded under the mark of offensive against the kulaks. According to the directions of the CC of RLP, within the base organizations it was handled strengthening of party life and the discovery/ unmasking and removal of "spiteful, exploiting, kulak elements". The party organizations within Oradea regional committee proceeded also to the exclusion of those who have harmed the party's activity. The reasons of the exclusions were numerous and various: from losing the party member card, fee non-payment, non-participation in organization's gatherings or in the election of party's ruling body, deviation from the party's line or the proletarian line; from connections with the kulaks, sabotage of the collecting plan, spiteful attitude towards GAC, party or government or undermining the base organization, unfulfilling the party tasks, a trendy accusation being that of "sneaking in the party in order to hide the past" (kulak, legionary, horthyst gendarme or member of any subversive organization), but also to undermine it from the interior.

Key words: Party, organization, purging, kulak, enemy.

Strategia comuniștilor români, în primii ani după ieșirea din ilegalitate (după 23 august 1944) de a transforma PCR dintr-un partid de „revoluționari profesioniști” într-un partid de mase, integrat în societate, s-a concretizat, mai întâi, într-o substanțială lărgire a rândurilor sale. Politica masivă de recrutări, orchestrată de conducerea PCR (Ana Pauker și Miron Constantinescu), a adus alături de comuniști numeroși oportuniști, atrași de posibilitatea de a ajunge la favoruri și privilegii, prin „colaborare politică”. Recrutarea în masă, fără criterii de ideologie, menită să suplinească lipsa de cadre cu experiență, a adus în partid muncitori agricoli, aflați în situația de șomeri, membrii ai minorităților naționale, contingente de foști prizonieri de război, reîntorși din URSS, elemente compromise, organizații și grupări legionare¹.

La scurt timp după crearea partidului unic (februarie 1948), admiterile în partid au fost oprite, iar cei rămași au fost supuși unor verificări, urmate de înlăturarea celor considerați nesiguri, în contextul în care se abandonează ideea partidului de masă, PMR urmând să devină un partid al clasei proletare. Pentru uzul președinților comisiilor de epurare, CC al PMR a elaborat directive cuprinzând criteriile de excludere din partid. Primele vizate

* Universitatea din Oradea, ionszainea@yahoo.com

¹ Stelian Tănase, *Elite și societăți. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej 1948-1965*, București: Humanitas, 1998, p. 48

erau „elementele exploatoare” (chiaburi, speculanți, negustori, patroni etc.), apoi cei cu „activitate în mișcările fasciste”, elemente care „au participat la jafuri, asupri și crime împotriva populației sovietice”, pentru „activitate dușmănoasă” desfășurată după 23 august 1944, dar și pentru „descompunere morală” ori „abateri grave de la linia partidului”, „elemente șovine” ori „antisovietice”, social-democrații de dreapta, considerați spărgători ai unității clasei muncitoare².

Campania de epurări din cursul anului 1952, s-a desfășurat sub semnul ofensivei împotriva chiaburilor³. Conform directivelor CC al PMR, în cadrul organizațiilor de bază a fost prelucrată întărirea vieții de partid și descoperirea/demascarea „elementelor dușmănoase, exploatoare și chiaburești” care au dăunat activității partidului și care au fost sprijinite de „capul deviatorilor de dreapta”, Vasile Luca, Teohari Georgescu și Ana Pauker .

Am prezentat, într-un studiu anterior, procesul de excludere din partid desfășurat la nivelul Comitetului orășenesc Oradea⁴. Ne propunem, în lucrarea de față, să urmărim același proces la nivelul Comitetului raional Oradea, ce îngloba organizațiile de bază din localitățile aflate în preajma municipiului.

Din organizația de bază Sărand, au fost excluși, în ședința din 26 iunie 1952, Bodea Dumitru și Bot Ioan. Cel dintâi, de naționalitate român și profesie țăran sărac, este exclus pentru că, din neglijență, își pierduse carnetul de membru; în plus, se manifesta împotriva GAC și își însușise secara strânsă pentru poporul coreean⁵. Bot Ioan, de asemenea țăran sărac român, este condamnat la patru ani închisoare pe motiv că, fiind colector în comuna Copăcel, ar fi sustras două tone de cereale. I s-au adăugat acuzația de abatere de la morala proletară, dar și aceea de „demoralizare a organizației de bază”, pe timpul cât fusese secretar al acesteia⁶.

Din organizația de bază Săldăbagiu de Munte a fost exclus, la 22 septembrie 1952, Blaja Arpad, agricultor de naționalitate maghiară, pe motiv că nu a participat la adunările organizației și a pierdut carnetul de membru. În ședința din 18 octombrie 1952, a organizației de bază „Secera și Ciocanul”, GAC Sântimbru, au fost „prelucrate” abaterile lui Kalmar Andrei, trimis în judecată pentru că a furat o căruță de la GAC. Excluderea sa a fost votată în unanimitate⁷. Din aceeași organizație au mai fost excluși, Vincze Alexandru, țăran mijlocăș, maghiar, pe motiv că a amenințat conducerea GAC, avea legături cu chiaburii, cărora le-a divulgat secretele partidului și, la fel, Kiss Carol și Kocsis Ioan, ambii considerați chiaburi, deci dușmani ai regimului. Podadi Ema, casnică și Podadi Alexandru, țăran sărac, sunt excluși pentru că nu au luat parte la ședințele organizației, pentru atitudine dușmănoasă față de GAC, Partid și Guvern; ambii au semnat declarații prin care renunțau la calitatea de membru de partid, cel din urmă aruncând și carnetul.

Mai multe excluderi s-au făcut din organizația „Cooperativa” Sălard. În ședința din 22 ianuarie 1952, au fost prelucrate „abaterile” lui Demeter Emeric, plugar maghiar, Costa Elena și Kőzak Iuliana, ambele casnice. Sunt excluși ca dușmani ai GAC și abateri de la linia partidului. Alte două excluderi au loc la 20 februarie 1952. Șipoș Ioan și Szabo Ioan, plugari maghiari, demascați ca fiind chiaburi, cu atitudine dușmănoasă față de GAC, subminarea organizației de bază, neîndeplinirea sarcinilor de partid. Cel dintâi strânsese

² Nicoleta Ionescu-Gură, „Verificarea membrilor Partidului Muncitoresc Român”, în *Arhivele Securității*, București: Nemira, 2004, p. 326-329

³ La 3 iulie 1952, Gheorghe Gheorghiu-Dej a anunțat relansarea campaniei împotriva chiaburilor și a mobilizat, prin intermediul presei, masele țăranimii muncitoare la luptă fără milă împotriva acesteia. Într-un interval de 3 luni au fost descoperiți peste 100.000 de chiaburi infiltrați în rândurile țăranimii mijlocășe. Presa publica zilnic relatări despre chiaburi condamnați pentru sabotaj, acțiuni de diversiune, nepredarea cotelor de colectare, refuzul de a achita impozitul. Robert Levy, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, Iași: Polirom, 2002, p. 109

⁴ I. Zainea, „Purge of the Romanian Workers Party in the Years 1951-1952. Case of the Oradea Town Committee” (Epurări din Partidul Muncitoresc Român în anii 1951-1952. Cazul Comitetului Orășenesc Oradea), în *Analele Universității din Oradea*, fascicola Istorie-Arheologie, tom XXI, 2011, p. 158-167

⁵ Arhivele Naționale-Serviciul Județean Bihor, fond *Comitetul Județean Bihor al PCR*, dos. 30/1952, f. 13-17

⁶ *Ibidem*, f. 25-29

⁷ *Ibidem*, dos. 25, f. 93-94, 101-102

bani/avere pentru a-și aduce acasă tatăl de la Canal⁸. Demascați drept chiaburi strecurați în partid, și excluși din organizație, au mai fost profesorul Levei Emeric, posesor a 15 ha de pământ, și Kiss Adalbert, fost membru al unei bande teroriste în 1949⁹.

Din cadrul organizației de bază Santăul Mic a fost exclus, în ședința din 29 ianuarie 1952, Szabo Iosif, pentru abateri de la linia partidului, iar în ședința din 24 februarie, același an, Kabai Vicențiu, agricultor maghiar, fost jandarm în regimul horthyst și pentru contrabandă. Se înscrișese în partid pentru a-și ascunde trecutul. Din aceeași organizație au mai fost excluși Szücs Ludovic și Kiss Coloman. Primul, de profesie țăran sărac, se manifestase dușmănos față de GAC și partid, în timp ce ultimul, tot țăran sărac, maghiar, intrase în partid pentru a-și ascunde trecutul de fost conducător/lider al partidului imredist¹⁰.

Din cadrul organizației de bază Roșiori s-au efectuat, în 1952, cinci excluderi. Cele dintâi au avut loc la 2 martie, când au fost excluși Szabo Carol, Papp Emeric, ambii plugari, maghiari, și Kozma Iuliana, casnică. Motivele excluderii sunt aceleași: abateri de la linia partidului, atitudine dușmănoasă față de GAC, neparticiparea la ședințe, neplata cotizației¹¹. Pasla Gheorghe, învățător român, este exclus, la 30 iulie 1952, pe motiv că s-a înscris în partid pentru a-și ascunde trecutul de fost legionar și membru al PSD; în plus, se manifestase deschis contra partidului și înființării GAC-ului, la fel ca și Varga Gavril, care, în plus, sabota planul de colectare, alături de chiaburi, cărora le divulga secretele partidului¹².

Nagy Valentin, agricultor maghiar, a fost exclus din organizația de bază GAC Tămășeu, la 4 martie 1952. Acuzele ce i se aduceau erau copleșitoare: a încălcat Directivele CC al PMR, nu a participat la alegerea organelor conducătoare de partid, nu a plătit cotizația și a înjurat partidul; „tovarășii” săi au mai arătat că este bețiv, influențat de chiaburi și a furat 40 de kg din grâul ce trebuia însămânțat toamna¹³. În aceeași zi, era exclus din organizația de bază Oșand, Susman Ioan, pentru că s-a opus predării cotelor, iar în trecut a simpatizat cu legionarii. Membrii organizației au votat excluderea în unanimitate, la fel ca și în cazul lui Țeț Ioan, țăran sărac, român, care și-a declinat calitatea de membru de partid, afirmând că „toți comuniștii vor fi omorâți”; pa lângă aceasta, divulga chiaburilor și elementelor necinstite secretele partidului¹⁴.

În ședința organizației de bază Cetariu, din 13 martie 1952, au fost excluși Borosnyai Ileana și Nagy Ludovic, ambii pentru că n-au fost prezenți la alegerea organelor conducătoare, nu frecventau adunările de partid și n-au plătit cotizația. În schimb, Kiss Ludovic, exclus în ședința din 2 august 1952, la care au fost prezenți 22 din cei 32 de membri, a fost demascat drept chiabur și exploatare, strecurat în partid pentru a-și ascunde trecutul, dar și pentru a-l submina din interior, fapte pe care împrișcinatul și le-a recunoscut¹⁵.

Mai multe excluderi s-au făcut în organizația de bază GAC Borș. Cea dintâi, petrecută în ședința extraordinară din 17 martie 1952, l-a vizat pe David Emeric, maghiar, membru în GAC. Următorii excluși au fost Bodö Coloman și Banoczi Rozalia, țărani săraci, maghiari, acuzați de abateri de la linia partidului, neplata cotizației, neparticiparea la alegerea organelor conducătoare¹⁶. Din aceeași organizație, una puternică, din moment ce număra 122 membri, au mai fost excluși, în ședința din 6 aprilie 1952, Vass Iuliu, Bonaczi Irina și Buda Margareta, toți membrii ai GAC și de naționalitate maghiară.

Excluderi multe au loc și în organizația de bază din comuna Vaida. La 10 aprilie 1952, este exclusă din organizație soția lui Deak Ștefan, care declarase că nu o interesează calitatea de membru de partid. Excluderea s-a făcut la propunerea secretarului organizației, votată în unanimitate, care a arătat că numita s-a înscris în partid crezând „că va primi

⁸ *Ibidem*, dos. 27, f. 58-59

⁹ *Ibidem*, dos. 28, f. 27-28

¹⁰ *Ibidem*, dos. 27, f. 209-210, dos. 31, f. 128-129

¹¹ *Ibidem*, dos. 27, f. 207-208, dos. 34, f. 49-50

¹² *Ibidem*, dos. 34, f. 3-4, 121-122

¹³ *Ibidem*, dos. 27, f. 211-212

¹⁴ *Ibidem*, dos. 33, f. 157-158

¹⁵ *Ibidem*, dos. 32, f. 53-55

¹⁶ *Ibidem*, dos. 30, f. 9-10, dos. 31, f. 142-143

bogății și pământ”. Câteva zile mai târziu, în ședința extraordinară din 16 aprilie 1952, au fost excluși din organizație Lucacs Ileana, Csordaș Rozalia, ambele casnice, naționalitate maghiară, și Kalmar Josif, chiabur, maghiar. Femeile au fost excluse pentru abateri de la linia partidului, respectiv neplata cotizației și absența de la alegerea organelor de conducere, în timp ce lui Kalmar Josif i s-a aplicat eticheta de înscris în partid pentru a-și ascunde trecutul. Fusesse președintele Comitetului Provizoriu din sat, funcție din care fusesse schimbat pe motiv de beție, ceea ce, implicit, compromitea partidul¹⁷.

Din organizația de bază a comunei Șișterea a fost exclus, la 16 aprilie 1952, Pápa Alexiu, țăran sărac, de naționalitate maghiară, pentru abateri de la linia partidului în timpul cât a fost președinte al Sfatului Popular, iar după ce a fost schimbat din funcție a refuzat sarcinile de partid. Din aceeași organizație, în ședința din 9 august, a fost exclus Danka Josif, țăran sărac, naționalitate maghiară. Acesta fusesse condamnat în 1948 la șase luni de închisoare pe motiv că a furat grâu de la batoză pentru chiaburi, cu care ținea legătura și cărora le divulga secretele partidului, contra băutură¹⁸.

Organizația de bază din comuna Palota, în ședința din 19 aprilie 1952, a pus în discuție excluderea lui Kötting Iacob, agricultor, naționalitate germană, și a lui Nilgesz Maria, casnică, de aceeași naționalitate, care se înscrieseră în partid pentru a-și ascunde trecutul de chiaburi, fiind însă demascați datorită vigilenței membrilor¹⁹. Organizația de bază din comuna Gepiș a exclus din rândurile sale, în ședința din 19 mai 1952, pe Pantea Teodor, țăran român sărac. I se reproșau abateri de la linia partidului, manifestări dușmănoase față de predarea cotelor, neparticiparea la alegerea organelor conducătoare, neplata cotizației și declarația că nu mai vrea să fie membru de partid²⁰.

Din cadrul organizației de bază Oșorhei a fost exclus, la 3 iunie 1952, Bosos Ladislau, muncitor necalificat maghiar, care, pe lângă faptul că nu-și plătise cotizația din 1946 și nu participa la ședințe, își pierduse și carnetul de membru. În ședința organizației din 3 iulie, în prezența a 39 de membri, au fost discutate abaterile săvârșite de Serac Ioan, țăran român, Lindenmaier Marton, mic meseriaș maghiar, Pop Magdalena, casnică, naționalitate maghiară și Halasz Ioan, țăran maghiar sărac. Dacă Serac Ioan era acuzat că a urmărit, prin înscrierea în partid, interese personale, iar Lindenmaier Marton s-a manifestat dușmănos față de hotărârile partidului și contra reformei monetare, Pop Magdalena, în calitate de deputat al Sfatului Popular Regional, n-a participat la ședințele acestuia și nici la cursurile de învățământ ideologic, declarând că nu are nevoie, iar Halasz Ioan pentru că n-a luat parte la ședințele organizației, nici la alegerea organelor conducătoare de partid, atitudinea sa dușmănoasă fiind dedusă din declarația că partidul a uitat de proletariat²¹.

În ședința din 6 august 1952 a organizației de bază din comuna Nojorid, s-a discutat excluderea lui Bocuți Alexandru, țăran român mijlocas, care, deși mai fusesse sancționat cu vot de blam cu avertisment, nu s-a îndreptat; continua să țină legătura cu chiaburii, sabotase planul de stat, neprezentându-se la post când fusesse trimis ca delegat de convoi, manifesta atitudine dușmănoasă față de partid și guvern și făcuse agitație printre țărani contra înființării GAC-ului²².

Organizația de bază din Sfârnaș, în ședința extraordinară din 10 august 1952, a discutat excluderea a patru membri: Todan Gavril, Zsiros Ioan, Todan Florian și Ovic Strul, primii trei români, ultimul evreu, demascați drept chiaburi și acuzați că s-au înscris în partid pentru a-și ascunde trecutul. Toți patru au recunoscut ca fiind juste acuzațiile aduse, iar Zsiros Ioan și Todan Florian și-au exprimat chiar satisfacția pentru faptul că au fost excluși²³.

A fost demascat drept chiabur și dușman al regimului, iar în consecință exclus din GAC și din organizația de bază a comunei Paleu, Dull Alexandru, chiabur maghiar. S-a

¹⁷ *Ibidem*, dos. 25, f. 69, dos. 30, f. 1-6

¹⁸ *Ibidem*, dos. 28, f. 30-31, dos. 32, f. 45-47

¹⁹ *Ibidem*, dos. 34, f. 20-23

²⁰ *Ibidem*, dos. 30, f. 18-19

²¹ *Ibidem*, dos. 31, f. 36-37, 55-61

²² *Ibidem*, dos. 32, f. 51-52

²³ *Ibidem*, dos. 32, f. 58-60, 161-163, dos. 33, f. 127-128

spus despre el că s-a înscris în GAC pentru a scăpa de greutatea pământului, a lucrat pământul cu brațe de lucru străine, în 1950 a sabotat planul de colectare și nu a predat cota obligatorie; în GAC a încercat să împiedice bunul mers al muncilor, creând o atmosferă nesănătoasă. Din motive asemănătoare, a fost exclus Josza Emeric, maghiar, care a ascuns faptul că e chiabur, posedă 11 ha de pământ, exploata munca altora; în GAC a intrat pentru a împiedica bunul mers al muncii, răspândind zvonul că „în GAC toți mor de foame”. La fel ca și Dull Alexandru, a recunoscut ceea ce i se imputase. Din aceeași organizație a mai fost exclusă și Bende Agneta, casnică, maghiară, care de la verificarea membrilor de partid a refuzat să mai participe la activitățile organizației, se manifesta dușmănos, declarând că partidul nu i-a dat nimic și că în GAC va muri de foame²⁴.

Din organizația de bază Tășad, a fost exclus, la 6 septembrie 1952, Purda Ioan, funcționar român. Motivele excluderii erau, ca de obicei, mai multe: fusese condamnat la trei luni închisoare după o altercație cu șeful de post, s-a prezentat în stare de ebrietate când a fost secretar al Sfatului Popular și a neglijat munca de partid, spunând că nu primește salariu. Din organizația de partid Nyued este exclus, în ședința din 22 septembrie 1952, Perei Alexandru, țăran sărac, maghiar. Este acuzat că între anii 1950-1952 a sabotat planul de colectare, nepredând cota obligatorie, că ține legătura cu chiaburii din comună, pentru care a strâns cereale, ca și aceștia să poată preda cota²⁵.

Din organizația de bază Sântandrei, în ședința din 16 octombrie 1952, la care au fost prezenți 18 din cei 24 de membri, a fost exclus „tovarășul Kiss”, probabil președinte. La discuții s-au înscris zece „tovarăși”, care au arătat că învinuitul este dictatorial, trăiește bine cu chiaburii, este șovin cu populația maghiară din comună și a ținut fotografia lui C. Zelea Codreanu în cooperativă. Un alt element deviator pus în discuție a fost Turcuț Florian, țăran sărac, român. Din discuții a reieșit că acesta s-a înscris în 1946 în PSD, a avut manifestări dușmănoase față de obligația de predare a cotei; partidul nu-l interesa, declarând că „predă oricând cu bucurie carnetul de membru”²⁶. Excluderea celor doi s-a votat în unanimitate.

Aspectele menționate reprezintă doar crâmpoșe din tensiunea socială care a dominat societatea românească la începutul anilor 50, o societate în care nu se putea promova dacă aveai „probleme la dosar”, dar „un dosar curat, cu origini sănătoase”²⁷ era deja o calitate personală pe baza căreia se putea avansa pe scara socială.

²⁴ *Ibidem*, dos. 33, f. 44-45, 71-72, 125-126

²⁵ *Ibidem*, f. 75-79

²⁶ *Ibidem*, f. 150-156

²⁷ Clara Cosmineanu, „Excluderile din Partidul Muncitoresc Român în anii 1956-1957”, în *Arhivele Securității*, București: Nemira, 2004, p. 498-499

